

Inkat

Inkojen rakentama tie Machu Picchuun.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Inkavaltaakunta#/media/Tiedosto:Incatrail_in_Peru.jpg

Inkavaltakunta

Inkavaltio on saanut nimensä hallitsijastaan **inkasta**;
pääväestönä olivat quechuat.

Klaani oli lähtöisin nykyisen Cuzcon seudulta ja alkoi 1100-
luvulla laajentaa valtaansa, kunnes inka Pachacutec loi
1400-luvulla suurvallan.

Valtio ulottui lopulta nykyisen Kolumbian
etelärajoilta Keski-Chileen, Peruun, Ecuadoriin ja
käsitti myös Bolivian vuoriston.

Pääkaupunkina oli Cuzco; muita merkittäviä
kaupunkeja oli mm. Machu Picchu.

Historia

- Inkakuninkaiden valta perustui legendaan, jonka mukaan, inkahallitsija oli maanpäälle tullut auringonjumalan poika.
- Inkavaltion laaja leviäminen ajoittui 1400-luvulle.
- Valtio - Tawantinsuyun - symbolinen keskus oli pääkaupunki Cuzco.
- Valtion yhtenäisyyttä palveli tieverkko, joka yhdisti pääkaupungin ja provinssit.

- Inkavaltakunnan tieverkosto oli 1500-luvulla kukistuneen inkavaltakunnan laaja ja edistynyt tieverkosto Etelä-Amerikan länsiosissa Andien vuoristossa ja Tyynenmeren rannikkoseudulla.
- Verkostossa oli teitä yhteensä 40 000 kilometriä.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Inkavaltakunnan_tieverkosto

Kehittynyt maanviljely (mm. maissia ja perunaa viljeltiin)
ja karjanhoito (laama ja alpukka).

Käsityötaidot: kudonta ja tekstiilit.

Korkeatasoinen metallien käsittely; kulta, hopea, kupari
ja tina tunnettiin.

Elinkeinot

Inkojen saavutuksia:

Inkat ovat kuuluisia arkkitehtuuristaan ja saavutuksistaan yleisten töiden alalla: teistä, silloista, kastelukanavista ja maanviljelypenkereistä

- .

https://fi.wikipedia.org/wiki/Inkavaltakunta#/media/Tiedosto:Intihuatana_ruins_at_Pisac,_Peru.jpg

Inkojen rakentama seinä Cuscossa.

https://fi.wikipedia.org/wiki/Inkojen_arkkitehtuuri#/media/Tiedosto:Mur_Inca_D%C3%A9cembre_2007.jpg

Q'iswa Chaka ("köysisilta"), viimeinen käytössä oleva inkojen riippusilta.
https://fi.wikipedia.org/wiki/Inkojen_arkkitehtuuri#/media/Tiedosto:IRB-7-MUDDY2.jpg

Kultapatsaita inkavaltakunnasta 1200–
1500-luvulta. KUVA: DEAGOSTINI / GETTY
IMAGES

Konkistadorit kukistavat Atahualpan

Atahualpa oli Hyana Capacin nuorempi poika, joka kukisti veljensä valtataistelussa ja nousi valtakunnan johtoon.

Inkavaltakunnan viimeinen hallitsija Atahualpa jäi Francisco Pizarron johtamien espanjalaisten konkistadorien vangiksi v. 1532.

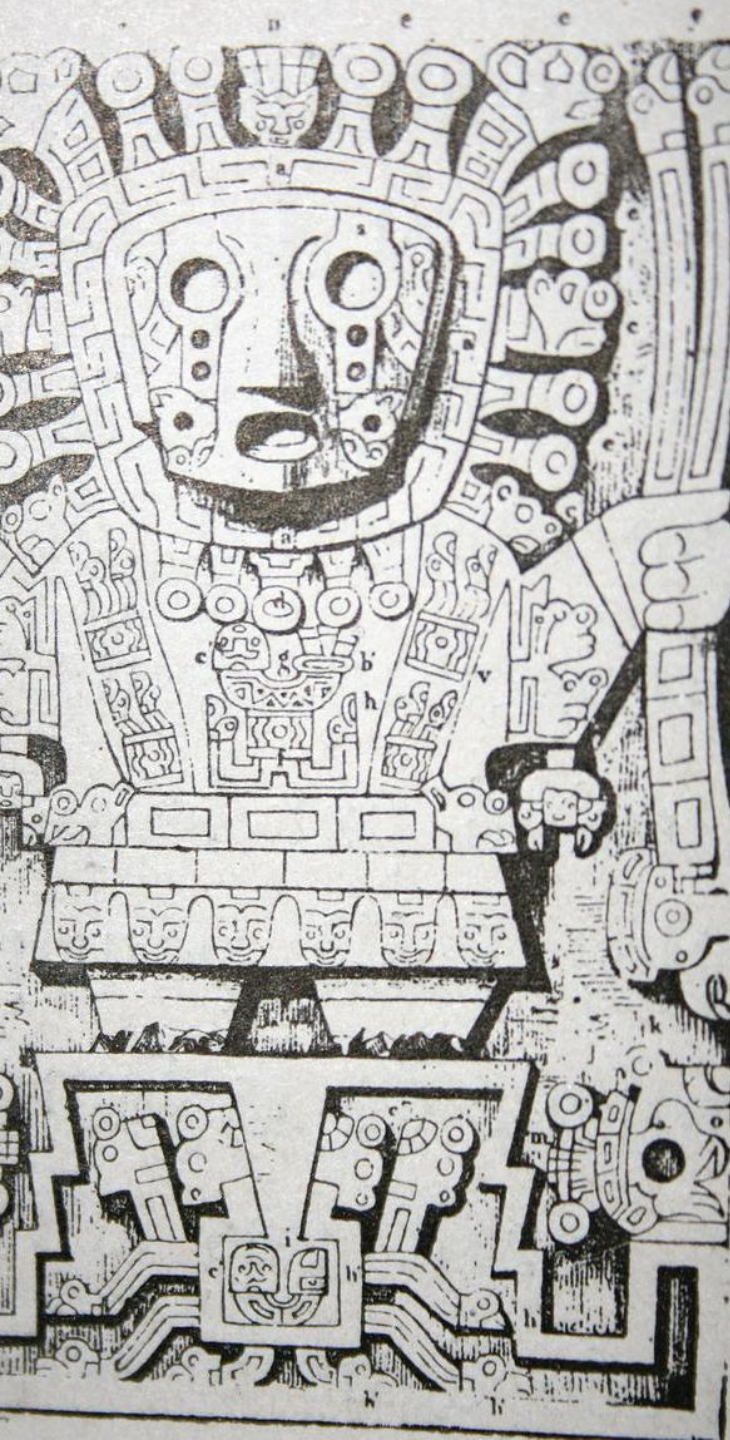
Hänet tuomittiin kuolemaan.

Yleistä inkakulttuurista

- Luokkavaltio: ylimpänä syntyperäiset inkat ja alempana ei-inkat
- Inkat laajensivat valtakuntaansa tehokkaan armeijansa, hyvien huoltoyhteyksiensä sekä harkittujen väestösiirtojen ja hallintotoimien avulla.
- Puhuvat ketšuan kieltä
- Alueella asui enimmillään 6-14 miljoonaa ihmistä
- Inkat eivät käyttäneet rakennuksissa laastia, vaan kivet soviteltiin tarkasti yhteen
- Käytössä oli kuu-aurinkokalenteri, jossa vuosi oli aurinkovuoden mittainen ja kuukausia kuun kierron mukaan 12

USKONTO

- Monijumalaisuus: tärkeimpiä jumalia olivat luoja jumala Viracocha, aurinkojumala Inti, ukkosjumala Illapa ja maanäitijumalatar Pachamama.
- Inkat palvelivat jumaliaan rukoilemalla, paastoamalla, sekä uhraamalla eläimiä ja ihmisiä, etenkin lapsia ja nuoria.
- Kuningasta palvottiin auringonjumalan poikana. Kuninkaan vastustaminen katsottiin siis myös jumalaa vastaan rikkomiseksi.
- Tärkein juhla oli auringonjumalan juhla.

Viracocha

https://fi.wikipedia.org/wiki/Inkavaltakunta#/media/Tiedosto:2Wiener-Tintin-Dieu_Soleil.jpg

Solmukirjoitus eli quipu

Tutkijoiden yllätyshavainto: Inkojen muinainen solmukirjoitus ei ollutkaan numeroita vaan se kertoi myös tarinoita

Inkojen tiedetään käyttäneen solmukirjoitusta lukuihin liittyvän tiedon tallentamiseen. Uudet tutkimukset kuitenkin osoittavat, että solmut kätkevät sisäänsä myös narratiivisia kertomuksia.

Paksuun naruun sidottiin useita ohuempia naruja. Yhdessä quipussa saattoi olla satoja tai jopa tuhansia naruja.

Suurin osa inkojen valtakunnan aikaisista quipuista on tuhottu espanjalaisten määrättyä kaikki quiput tuhottaviksi 1500-luvun lopulla.

<https://tekniikanmaailma.fi/tutkijoiden-yllatyshavainto-inkojen-muinainen-solmukirjoitus-ei-ollutkaan-numeroita-vaan-se-kertoi-myos-tarinoita/>

Lääkintä

- Kokapensaana lehtiä pureskeltiin nälän ja väsymyksen ehkäisyyn sekä lääkinällisiin tarkoituksiin esimerkiksi puudutusaineena.
- Kokaa käytettiin myös uskonnollisissa menoissa.
- Inkat käyttivät muitakin yrttejä kivunlievitykseen ja muihin lääkinällisiin tarkoituksiin.
- Kirurgia tunnettiin.
- Noitatohtorit yrittivät parantaa sairauksia myös uhraamalla ja loitsuamalla sekä erilaisin seremonioin.
- <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/07/10/kokanviljely-osa-andien-intiaanien-kulttuuria> → video

Machu Picchu

Hylättiin 1570-luvulla, kun inkat hävisivät lopullisesti konkistadoreille. Sijaitsee Andien harjanteella Perussa Etelä-Amerikassa. Rakennettiin n. 1440. Kaupunkien ylin rakennus oli aina auringon temppeli

Uutisia:

<https://yle.fi/a/3-11162007> Yle 17.1.2020

Turistiryhmä teki tarpeensa Machu Picchulle – rangaistuksena 15 vuoden maahantulokielto

Peru on karkottanut viisi turistia ja määrännyt näille 15 vuoden maahantulokiellon kulttuuriperinnön vaurioittamisen vuoksi. Kuudes samasta syystä pidätetty turisti odottaa Perussa oikeudenkäyntiä.

Kuusikko tunkeutui viikonloppuna muinaiseen inkakaupunkiin Machu Picchuun sulkemisajan jälkeen. Turistit viettivät alueella yön ja vaurioittivat paikkoja auringon tempelissä muun muassa ulostamalla lattialle.

<https://yle.fi/a/3-9014828> 9.7.2016. Luonto ja ympäristö. Machu Picchu peittyy roskaan – jokainen turisti jättää jälkeensä pari kiloa.

Inkojen maailmankuulun muinaiskaupungin Machu Picchun rauniot Perussa ovat vaarassa, sillä turistilaumat jättävät jälkeensä valtavia määriä roskaa, varoittaa YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö (Unesco).

Muinainen kaupunki sijaitsee yli 2 400 metriä meren pinnan yläpuolella, joten roskahuolto on osoittautunut hankalaksi vaikeassa maastossa. Turistien roskat ovat useimmiten muovisia, joten ne eivät edes maadu.

– Turisti on vierailija, joka tulee ja menee, ja jättää jälkeensä noin kahdesta kolmeen kiloa roskaa, kuten muovipulloja, hedelmänkuoria ja tölkkejä, kuvailee Machu Picchun kunnan apulaisympäristöjohtaja Maria Moreno.